

فقه در بندگی تیاخ

بررسی دوره های مختلف
فقه در شیعه و اهل سنت

حجت الاسلام دکتر هادی خوشنودی

سرسنانه	خوشنودی، هادی، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور	فقه و فقیه در بلندای تاریخ: بررسی دوره‌های مختلف فقه در شیعه و اهل سنت/ هادی خوشنودی.
مشخصات نشر : قم: انتشارات دارالفکر، ۱۳۹۸.	
مشخصات ظاهری	۱۵۰ ص. ۵/۱۴×۵/۲۱: س.م.
شابک	۷-۲۸۰-۲۷۰-۶۰۰-۹۷۸-۱۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۱۴۵] - ۱۵۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	بررسی دوره‌های مختلف فقه در شیعه و اهل سنت.
موضوع	فقه -- تاریخ
موضوع	History -- Islamic law
موضوع	فقه جعفری -- تاریخ
موضوع	*History -- Islamic law, Ja'fari
موضوع	فقه اهل سنت -- تاریخ
موضوع	History -- Islamic law, Sunnites
موضوع	فقیهان شیعه
موضوع	*Faqihs, Shiite
موضوع	فقیهان اهل سنت
موضوع	*Faqihs, Sunnites
رده بندی کنگره	BP۱۴۸ :
رده بندی دیویی	۲۹۷/۳۹ :
شماره کتابشناسی ملی	۵۸۲۳۴۶۶ :

انتشارات دارالفکر

تاسیس ۱۳۳۶

مؤسس: مرحوم حضرت حجة الاسلام والمسلمین
آقای حاج سید عبدالحمید مولانا (ره)

فقه و فقیه در بلندای تاریخ (بررسی دوره‌های مختلف فقه در شیعه و اهل سنت)

مؤلف: حجت الاسلام دکترهادی خوشنودی

ناشر: انتشارات دارالفکر

چاپخانه: مجتمع چاپ و صحافی مولانا - قم

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

شابک: ۷-۲۸۰-۲۷۰-۶۰۰-۹۷۸ - 7 280 - 270 - 600 - 978 ISBN

دفتر مرکزی: قم خیابان معلم، مجتمع ناشران پلاک ۳۶

تلفن: ۳۷۷۴۳۵۴۴-۳۷۷۳۳۶۴۵ فاکس: ۳۷۷۳۸۸۱۴

دفتر تهران: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری،

روبه‌روی اداره پست، پلاک ۱۲۴ واحدیک تلفن: ۶۶۴۰۸۹۲۷ - ۶۶۴۰۹۳۵۲

فهرست مطالب

۹.....	پیشگفتار.....
۱۳.....	الف. معنای واژه‌های فقه و فقیه.....
۱۴.....	ب. فائده ادوار فقه.....
۱۴.....	ج. عصر تشریع.....
۱۵.....	د. اقسام موضوعات آیات و تنوع تعبیر آنها.....
۱۸.....	ط. اجتهاد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
۲۰.....	ه. سنت دومین منبع استنباط احکام.....

ادوار فقه شیعه و فقهای آنها

۲۵.....	۱. ادوار فقه شیعه.....
۲۵.....	۱-۱. دوره اول: عصر تفسیر و بیان کردن.....
۲۶.....	۱-۱-۱. امتیازات دوره اول.....
۳۱.....	۲-۱-۱. فقهای دوره اول.....
۳۳.....	۳-۱-۱. فقهای صاحب کتاب مهم فقهی دوره اول.....
۳۵.....	۲-۱. دوره دوم: عصر محدثان.....
۳۵.....	۱-۲-۱. امتیازات دوره دوم.....
۳۸.....	۲-۲-۱. فقهای دوره دوم.....

- ۳-۱. دوره سوم: عصر آغاز اجتهاد..... ۳۹
- ۱-۳-۱. امتیازات دوره سوم..... ۳۹
- ۱-۳-۲. فقه‌های دوره سوم..... ۴۰
- ۴-۱. دوره چهارم: عصر کمال و اطلاق اجتهاد..... ۴۲
- ۱-۴-۱. امتیازات دوره چهارم..... ۴۳
- ۱-۴-۲. فقه‌های دوره چهارم..... ۴۵
- ۱-۵-۵. دوره پنجم: عصر تقلید..... ۴۵
- ۱-۵-۱. فقه‌های دوره پنجم..... ۴۶
- ۱-۶-۶. دوره ششم: عصر نهضت مجدد مجتهدان..... ۴۸
- ۱-۶-۱. امتیازات دوره ششم..... ۴۹
- ۱-۶-۲. فقه‌های دوره ششم..... ۵۰
- ۱-۷-۷. دوره هفتم: عصر پیدایش مذهب اخباریان..... ۵۵
- ۱-۷-۱. امتیازات دوره هفتم..... ۵۶
- ۱-۷-۲. فقه‌های دوره هفتم..... ۵۶
- ۱-۸-۸. دوره هشتم: عصر جدید استنباط..... ۶۰
- ۱-۸-۱. پیدایش اخباریان و مقاومت اصولیین..... ۶۱
- ۱-۸-۲. موارد اختلاف بین اصولیین و اخباریین..... ۶۶
- ۱-۸-۳. امتیازات دوره هشتم..... ۸۱
- ۱-۸-۴. فقه‌های دوره هشتم..... ۸۱
- ۱-۹-۹. دوره نهم: عصر حاضر..... ۸۵
- ۱-۹-۱. امتیازات دوره نهم..... ۸۶
- ۱-۹-۲. فقه‌های دوره نهم..... ۸۷
- ۱-۹-۳. فقه‌های معاصر..... ۹۱

دوره های فقه در اهل سنت و معرفی فقهای آنها

۱۰۱.....	۱-۲. دوره اول: عصر صحابه.....
۱۰۱.....	۱-۱-۲. پس از رحلت پیامبر اسلام ﷺ.....
۱۰۳.....	۲-۱-۲. تقسیم مهم در اهل سنت.....
۱۰۷.....	۳-۱-۲. امتیازات دوره اول.....
۱۱۱.....	۴-۱-۲. فقهای دوره اول.....
۱۱۸.....	۲-۲. دوره دوم: عصر تابعین.....
۱۲۱.....	۱-۲-۲. امتیازات دوره دوم.....
۱۲۵.....	۲-۲-۲. فقهای دوره دوم.....
۱۲۸.....	۳-۲. دوره سوم: عصر پیشوایان مذاهب.....
۱۲۹.....	۱-۳-۲. اختلافات عمده فرق اسلامی.....
۱۳۶.....	۲-۳-۲. امتیازات دوره سوم.....
۱۳۷.....	۳-۳-۲. کتابهای مهم در دوره سوم.....
۱۴۰.....	۴-۳-۲. فقهای دوره سوم.....
۱۴۵.....	منابع.....

پیشگفتار

ارتباط انسان با خودش و با محیط بیرون از او، منشا نیازهای متعدد است. طبیعتاً سازماندهی و پاسخ‌گویی به این نیازها، محتاج قانون‌مندی و داشتن قوانینی است که بتواند انسان را به مقصود و مقصدش برساند. نیازهای مختلف بشر جنبه‌های مختلف جسمی، روحی، فردی و اجتماعی دارد که باید در زیر چتر حمایتی و راهبردی یک سلسله قوانین منطقی و صحیح تامین گردد. در جوامع بدوی، این قانون توسط رئیس گروه و یا قبیله وضع می‌شد؛ و در جوامع متمدن‌تر توسط پیامبران الهی علیهم‌السلام و در فقدان آنان توسط اندیشمندان و یا پادشاهان به صورت‌های گوناگون تحقق می‌یافت. در زمان کنونی ما، هر دو نوع قانون، در سرزمین‌های مختلف مورد عمل و اجرا است: قوانین الهی و قوانین بشری. اما کدام برتر است؟ شاید وضع اصل قانون، کار چندان مشکلی نباشد، اما وضع قانونی که با تمامی ابعاد و جلوه‌های گوناگون حیات انسان کاملاً سازگار باشد بسیار دشوار است. بشر می‌تواند برای خود قانون وضع کند ولی هیچگاه نمی‌تواند ادعا کند که سازگارترین و شایسته‌ترین قانون مورد نیاز این موجود را وضع کرده است. دلیل آن بسیار روشن است، زیرا اطلاع بشر از زیر و بم ابعاد وجودی‌اش و از ریزه‌کاری‌های مکانیزم‌های حاکم بر روح و جسم، فرد و جمع، بسیار محدود و اندک است. و در مقابل، نقطه‌ای و نکته‌ای از وجود انسان و حیات و مرگ، برزخ و قیامت او بر کسی که او را

خلق کرده است، یعنی پروردگار، پوشیده نیست. بدین ترتیب آیا نمی‌توان ادعا کرد که انسان برای رسیدن به سعادت دنیا و آخرتش باید توجه خود را به سوی خداوند معطوف کند و ریسمان بندگی الهی را بر گردن نهد و تابع قوانین موضوع او باشد؟ اندیشمندان اسلامی بر این باورند که تنها وحی می‌تواند منشا و مرجع قوانین فردی و اجتماعی باشد و تمامی قوانینی که به وحی بازگشت نکنند، از ارزش و اعتبار تهی هستند.

علم فقه از آغاز ظهور و گسترش اسلام و تعالیم آن، از نخستین علوم بوده که مورد توجه اندیشمندان قرار گرفته است. فقه اسلامی به مرور زمان دامن خود را گسترده‌تر کرد و موضوعات مختلفی را در حیطه مباحث علمی خود گرفت و به تدریج از وسیع‌ترین علوم اسلامی گردید که همواره مورد تحصیل و تدریس بوده است. با تلاش و نبوغ فقیهانی بیگانه، تالیفات فوق‌العاده زیاد و ارزنده‌ای نگاشته شده این آثار زمینه‌های گوناگون حقوق اساسی، حقوق مدنی، حقوق خانواده، حقوق جزایی، اداری، سیاسی و... مسائل شخصی مثل عبادات را شامل می‌شود. منشا این گستردگی را در این می‌توان یافت که قوانین اسلامی به نژاد یا قبیله خاص و به زمان یا مکان محدودی اختصاص ندارد، بلکه با توجه به نیازهای بشر و برای همه زمان‌ها و مکان‌ها و با توجه به مصلحت‌هایی که برای سعادت هر دو جهان وجود دارد، وضع گشته است. بررسی فقه و فقیه در طول تاریخ می‌تواند مارا در شناختن این علم شریف، به‌تربری کند که ما در این کتاب چند کار مهم و ارزشمند را به صورت کاملاً تحقیقی انجام دادیم:

۱. بررسی مباحث مهم و مقدماتی مانند فقه و فقیه و اهداف و فوائد و... که

در بحث دخالت دارند.

۲. بررسی ادوار فقه ارزشمند شیعه که شامل ۹ دوره از آغاز وعصر تشریع تا زمان معاصر را شامل است.

۳. بررسی ادوار فقه اهل سنت که شامل ۶ دوره می شود.

۴. در این کتاب امتیازات هر دوره و همچنین فقههای هر دوره را به صورت تقریبا کامل بیان نمودیم.

در پایان اهمیت خوانندگان محترم را به مقایسه فقه شیعه و اهل سنت با نگاه به ادوار مختلف جلب می کنیم و سعی کردیم در بحث مقایسه آن دو، برخی نکات را به صورت خلاصه اشاره کنیم ولی قضاوت کاملتر را به خود خواننده محترم واگذار کرده ایم تا راه حق و حقیقت بر همه روشن گردد.

والسلام علی من اتبع الهدی

حوزه علمیه قم - هادی خوشنودی

اسفند ۱۳۹۷